

BARTHA GUSZTÁV

KIÚT

„Nincs el nem rontott élet.”
W. Goethe

6.

Sárika lekászálódott a rekamiéről, egészen a konyhába hallhatóan nyikorogtak a rekamié acélrugói, sovány, fénytörés csipkézte hálóinges alakja imbolyogva át-áttűnt a szobaajtó sötét mattüvegén. Ráunt a várakozásra, jó ideje viszem meg viszem csak a reggelijét.

Nincs szárnyam, nem születtem angyalnak.

Telis-tele lenne a lakás tollpíhével, így se győzőm takarítani.

Meg hát folyton-folyvást jóságosnak lenni ki tud, hogy nézne az ki? Csupa szívből állna, vagy miből? Szerintem papolhatna napkeltétől napnyugtáig, kezek és lábak nélkül semmire se menne.

Kérleld az iszákost, ne igyon: az alkohol öl, butít, nyomorba dönt...

Mi olyan nevetséges?

Ültem a hokedlin, és azon kaptam magam, hogy röhigcsélek, nem a regulát biflázom. Nem rohángálhatok föl-le a lépcsőházban, szaladhatok a piacra három sárgarépáért, és juszt se hagyhatom el a lakást, ha falra mászok kínomban, akkor se!

A lökött nevetgélés a végén gallyra vág.

A világgá nem ment, valahol itt kell lennie sopánkodásom el-eltussolja a nyitogató-húzogató kényszeremet Sárika előtt. De meddig? Mi lesz, ha rájön, hogy amit tapasztal, az nem a keresésről szól? Á, legfeljebb azt hazudom majd, hogy babonás vagyok. Járnom kell le s fel a lakásban, és kinyitni, bezárni az utamba kerülő ajtókat, ablakokat, a nagyszobában kihúzgálni és helyretolni a szekrény sor összes fiókját, ha jót akarok magamnak.

Ki ne akarná elkerülni a rosszat, bármi áron, hm?

Fogalmam sincs, miért és mikor tettem szert sokadik rigolyámra. Nem tegnapi. Kajlára állnak az ajtó- és az ablakkilincsek, be-beszorulnak a szekrényfiókok. Ráadásul amióta Igor Vasziljevics újra a városban van, azzal sem áltathatom magam, hogy egy flancos ruha vagy szanatóriumi beutaló utáni nagy vágyakozás hozza rám a frászt. Ha úgy volna igaz, ahogy nem, a diva-

tos ruháért, vagy egy kiadós pinakúra okán nem kell sort kiállni, mint a szovjetek alatt. Bármilyen elérhető, és bárkivel bármi megtehető soron kívül, ha az embernek elegendő a pénze. Persze nekem soha nincs annyi, hogy bárkivel bármit...

Mi történne, ha lenne?

Játzásból, na!

Annyira vén lettem, hogy már a bárkivel bármit gondolatával sem szabad eljátszanom?

Annál is vénebb, és napról napra mind öregebb, mióta Sárika itt van. Űss a szádra, Emmuska-muska, és biflázz! Jusst se fogsz föl-le rohangálni a lépcsőházban... Max' behozod az előszobából a kávésdobozt, hogy lefőzhesd végre a kibaszott kávé! A nyitogatás-zárogatás után, persze.

Megint én?

Nem akarok, lusta vagyok!

Sárika bezzeg közben gondtalanul álldogálhat a belakatolt erkélyajtó előtt, a harmatfényes falomb-zöldet meg a felhőhabos égkéket csodálva. Az ámulással-bámulással vicceltem. A falomb-zölddel meg az égkéekkel azonban nem túlzok. A nővérem férjura, szegény Elemér, nyugodjék békében, színtévesztőnek született. Apu és kiváltképp anyu addig-addig bizonygatta, hogy mennyire szükséges eljövendő boldogságára nézve, hogy Sárika végül megszívlelte a tanácsot, és elkezdte jellemző sajtóságokkal felruházni a természet kékjeit és zöldjeit. Onnantól kezdve az uracskája már nem téveszthetett színt, mások előtt főleg nem.

Szegény Elemér!

Végre elengedett a hokedli, én meg a drága nővérkém színtelen férjét sajnálgattam.

Hogy most miért pont őt, és nem önmagamat!/?

– Igor Vasziljevics, próbálok, de nem és nem bírom magam visszafogni. Muszáj nyitogatnom, zárogatnom, kihúzgálnom a szekrényfiókokat. Nem számolom, nem tudom hányszor, sokszor. Mert különben...

– Mi történik?

– Rám szakad a plafon, leugrom a negyedikről, megüt a guta...

– A menopauzát követően a petefészkek elsorvadnak, a szervezetben nem termelődik ösztrogén. A hormonháztartás felborulása egyeseknél fura dolgokat tud produkálni.

– Lassan hervadni el, mint a virág...

– Beszéljen oroszul, vagy ukránul, ha úgy jobban tud!

– ... titkos féreg foga rág.¹

– Amit tudtam magyarul, elfelejtettem, nem értem, mit szaval. Azt meg főként nem értem, Emma Karlovná, hogy miért játssza előttem a tudatlant! A kórházban tucattájjal ápolt hasonló, igaz, súlyosabb szimptomákkal beutalt kényszeres betegeket. Jobban mondva pihentettük őket. Néhány kivételtől eltekintve az idegrendszer előbb-utóbb hozzáidomul a szervezet ösztrogénhiányos állapotához.

– Az idegrendszer igen, de az életem mikor, Komarov doktor?

Mély levegő!

– Na, állj fel Emmuska-muska, és járj! – biztattam magam, és odább toltam az elakadt tűt a lemezen. Megsárgulnak, muszáj kimosni a függönyöket, fölszedni a szőnyegről a könyveket és visszarakni a polcra, hogy ne taposson rajtuk Sáríka. Aztán porszívózni kell, mosogatni kell, főzni kell!

„Csak meghalni muszáj, lányok!” – mondogatta apu, ha estébe nyúlt a nagytakarítás a szabad szombatokon.

Kés, kút, kötél... Víznek menni, a városon keresztülbúzló sekély csatornába belefulladni lehetetlen. Sáríkáknak sem sikerült.

– Azt hiszitek Ágival, hogy bolond vagyok, nem fogom fel, mi történik idekint. Egyebet se tudtok, csak a bajomon nyeríteni!

Sáríka állt a konyhaajtóban, mezítláb, egy szál hálóingben.

– Eszünkbe jutott egy... egy mese – makogtam. – Olyan agresszív kis-malacos, tudod, amelyet a múltkor meséltem.

Sáríka nem reagált.

– Kávézni szeretnék! – hangoztatta kisvártatva.

– Előbb enned kell! – nyúltam félénken a tálca után. – Várjál, kinyitom az ablakot, hadd szellőzzön a konyha.

– Nem érzed a huzatot? – kérdezte Sáríka bámulva.

Valóban nyitva volt, hát bezártam. Miután kioldalaztam mellette a folyosóra, tettem róla, hogy legyen min csodálkoznia. Tátott szájjal nézhette végbe, ahogy sorjában ki-bezárogattam a vécé, a fürdőszoba és a nagyszobám ajtaját. A bejárati ajtót nem, ha falra mászom kínomban, akkor sem! Alibi. Felmarkoltam a cipős szekrénykén álló kávésdobozt, és a kezébe nyomtam.

– Kávézni akarsz, főzzél magadnak! – hangoskodtam, mert ugyancsak vártak rám az ajtók. – Világgá nem ment, valahol itt kell lennie!

¹ Petőfi Sándor: *Egy gondolat bánt engemet*

A konyhaablakhoz, hál istennek, Sáríkáától nem tudtam hozzáférni. Pedig nagyon-nagyon ki akartam nyitni, majd bezárni: kiérdemelni a szirénázó mentőautót, a kényszerzubbonyt meg a gumiszobát.

7.

Nem a fazekak, a vízcsap alá felhalmozott tényérok közé vágytam a nagyszobából jövet, mégis a konyhában kötöttem ki. Feldúlt voltam, na. Dehogy a mosatlan edények látványa miatt ment fel a vérnyomásom! A szolgálatot követő napon menetrendszerűen ott tornyosulnak a mosogatóban. Ági szorgalmas, tiszta, épp csak mosogatni nem szeret. Szeret, nem szeret... Valójában a retikülben lapuló szemüvegemért robogtam ki a szobából. Dühösen. Már hogyne, egyéb se hiányzik a fájó térdemnek, csak hogy négykézláb csúszkálva keresgéljem a kezemből kiejtett kulcsosomót. Hú! Igaz, előbb lehajolva tapogattam a parkettán, csak aztán guggoltam le, nyögve-nyelve, mint az elgurult pénzürmét vagy gombot keresve szoktam. Vesztemre, ezúttal sem álltam meg, hogy ne incselkedjek magammal: „Úgy kell neked! Így jár, aki az orra helyett a retiküljében hordja a szemüvegét!”

Az óvodában imádtam tűnőcskét játszani. Negyvennyolc, negyvenkilenc, ötven, aki bújt, bújt, aki nem, nem... Aznap először és utoljára rejtőztem el az óvoda zöldségtárolójában mert eltárgált apu odahaza somfavesszővel. Holott csak leguggoltam az üres almásládák mögé, és csendben maradtam, meg se pisszentem, még akkor se, mikor a kövér szakács néni lakatra zárta a tárló ajtaját. Elrontom a játékot, ha megszólalok. Helyes volt, helytelen? A kövér szakács néni megrovást kapott, anyu aput hibáztatta, apu meg anyut napokig. Belőlem közben drágalátos nevelvény lett, vagy micsoda, abból meg isteni szerencse, hogy elsírtam magam. A nevemet kiáltozó, minden zugot tűvé tevő óvó néni, anyu szavaival, hál' istenek így még azelőtt rám találtak, mielőtt az eltűnésemről értesítették volna a milíciát.

Hinta-palinta, helyes, helytelen.

Egyikszel elrontani a játékot helytelen, megszólalni helyes.

Máskor elrontani a játékot helyes, megszólalni helytelen.

„Hunyó volt, Emma nővér – állítaná fel a diagnózist Komarov doktor – , kezéből azért hullnak ki a dolgai.” Aztán meg keresgetem, tűvé teszem értük a lakást, mondom én.

„Eskü’, ez lesz az utolsó” – nyúltam a soron következő fiók gomb után, és hogy most véletlenül, sugallatra vagy kíváncsiságból kotortam bele a fiókba, meg nem mondom. Szugera-bugera... Hát nem az acélkarikán két

kulcs, az erkélyajtón függő lakat kulcsa akad a kezembe! S amilyen szerencsém van, alighogy kivettem a fiókból, azonmód elejtettem, le az ágyláb mögé, a szekrény alá vagy hová.

Sárikát nem kellett keresnem. A konyhaasztalnál ült, kezében kávéscsészével.

– Iszol kávé? – kérdezte félénken.

– Kérek – válaszoltam, mint akinek nincs más választása, vagy elfelejtette, hogy mi a dolga.

Még ilyet!

Máskor pardon nélkül a hóna alá nyúlok, kézen fogom és bevezetem a szobájába, és addig el nem mozdulok mellőle, míg meg nem eszi reggeli-jét. A fél szelet zsíros kenyeret, a fél almát... Gyenge ahhoz, hogy éhgyomorra bevegye a gyógyszert.

– Félig töltsen, vagy tele?

Vitamin draszték, magnézium tablettá, enyhe nyugtató, amiről ha azt találok mondani, hogy a fele tablettá elég lenne, olyan erős altató, ebédkor rázogatom kell, hogy felébredjen.

Emmuska-muska, ébresztő!

– Ja! Fél csészével elég, kávéztam a munkahelyen – szabadkoztam, holott rühellem a magyarázkodást. Az ápolónő ne mentegetőzzön! A beteg előtt főleg ne!

– Miattam vagy ideges? – kérdezte, s nézett fel rám Sáríka.

Számonkér!/? Hogy jön ő ahhoz, hogy számonkérjen!

– Honnan veszed, hogy idegeskedem? Láthatod, nem reszket a kezem, látod, egyáltalán nem vagyok ideges – szakadt ki belőlem. – Honnan veszed?! Miért jutna eszembe, mondjad, miért, akkora hülyeség, hogy míg odavagyok a városban, te addig-addig jársz-kelsz majd a lakásban, míg véletlenül rá nem lépsz a lakatkulcsra?! Hm?

Taps. Hosszan tartó taps. Ováció.

Brávó! Elértem, hogy Sáríka ne értsen, joggal gondoljon rólam azt, amit akar.

– Hány cukorral kéred? – kérdezte Sáríka alig hallhatóan, miután félretolta jobbjaival a szeme elé tartott kezemet.

– Eggyel. Nem, jobb lesz kettővel.

Mi lesz jobb?

Nyugi, Emmuska, mély levegő!

Hol lappang az öngyilkosságra készítés, a gázspór alatt vagy a szekrény mögött? Szólj, ha tudod! Egy megtalált kulcsosomó mért jelentene rosszat? Kulcsosomó. Nem meghívó az erkélyről a mélybe.

Levegő kifúj!

– Emma, sietsz valahová? – kérdezte Sárrika, hogy kérdezzen valamit.

– Sehová – feleltem kurtán.

– Nem ülsz le? – hangzott el egy újabb kérdés.

– De, leülök – feleltem, és lehajoltam az asztal alá betolt hokedliért.

Sárrika azonban megelőzött. Nemcsak kihúzta, alám is tolta a hokedlit. Tanmese. A depressziós betegre a lassú és szögletes mozdulatok jellemzőek.

Csend. Hosszan tartó csend. Némaság.

Kávéztunk. Sárrika a csempefalat bámulta, én a huzat lengette nylonfüggönyt.

– Látom, kinyitottad az ablakot – törtem meg a csendet.

– Nem én nyitottam ki.

– A kávé kifutott a kotyogóból, odaégett a platra, tele lett füsttel a konyha, és erre kinyitottad az ablakot... Ugye így történt?

– Nem én nyitottam ki.

– Ha nem te, akkor ki, a szomszéd? Átsétált a falon és kinyitotta? Hm? Mondjad!

– Nem én nyitottam ki.

Nem! Nem! Nem és nem!

Nem tudom, mi ütött belém. Arra eszméltem, hogy retiküllel a vállamon rohanok, és a bejárati ajtó legalább akkora zajjal csapódik be mögöttem, mint amekkorával Ági mögött alig egy órája.

8.

Ki vagy be!

A lépcsőház senki földje.

Kellett neked Emmuska-muska félpucéran kirohannod a lakásból! A lépcsőház bejárata mellett az orgonabokor már elvirágzott. Na és ha elvirágzott, kinek érdekel? Mindegy, március van vagy szeptember, tavasztól őszi akadálytalanul szüremlik be a por a lépcsőfordulók kitörött ablakain. Dél előttönként a csillámos fénynyalábok orgonáikat nélkül is sorra pásztázzák a koszos lépcsőfokokat. Ma mi van, szerda vagy csütörtök? Péntekre ígér égzengést és földindulást a skatulya. Hogy aznap a földszinttől a negyedikig besűrűsödik a félhomály, hogy a mennydörögő fel-felvillanó villámfényben fehérebbnek és félelmetesebbnek tűnjenek a telefirkált falak.

A lépcsőház senki földje.

Mire várok, mit keresek én itt?

A kérdés lecövekelt a lakásajtóm elé, és néma kacsa lettem, még háp-hápnogni sem tudtam, nemhogy a kérdésre felelni.

A Kert utcában nem csapkodtam a házajtót. Nyitva hagytam, hadd lássa anyu, hogy mennyire nincs igaza. Annyira nincs, hogy pityeregve kell lemennem a grádicson, bőgve az udvarról egész a kertkisajtóig. Sáríkáknak minden szabad: bűjű-hű... Sáríkat jobban szereti: bűjű-hű...

Elszoktam a csendtől, persze hogy Kuka² vagyok! A lakásban percre be nem áll a szám, mosás vagy főzés közben összehordok hetet-havat. Elszórakoztatom magamat, na. Főleg, mióta mesézek. De akkor sincs gond, ha el-elhallgatok, mert szól helyettem a rádió, megy a nagyszobában a tévé, vagy javában tart a szomszédban a veszekedés.

Még hogy elszórakoztatom magamat! Szépen hangzó baromság! Tegnap igaz volt, és utóbb egyszer volt igaz sem volt lett, de akkor és ott nem csak a lépcsőház kongott az ürességtől. Csiribí-csiribá, fura nőszeméllyé váltam, nagyon mássá.

Várúrnőből lépcsőházi boszorkává.

Tényleg. Ha valaki látott, biztos köpött egy nagyot. Már hogyne, a bugyira felkapott, újkorában kék volt otthonkában, a letaposott szárú nagypapapapucsban, hozzá a pucérkaron méregdrága retiküllel színjeles bizonyítványt állítottam ki a gardróbomról, ahogy városban mondják, és még nem szóltam a szanaszét álló hajamról, a kialvatlan karikás szememről... Br-r-r!

Szerencsére, Sáríka nem látott át az ajtón.

Apu acélrugót szerelt a kertkisajtóra, nem felejthettem nyitva. Csitt-tel nem csatt-tal záródott a deszkaajtó. Sáríka mögött csattant durván, nekem mindig azt mondta: csitt! A kerttündér nem ismeri a sírást, a bánatot. Napjában többször megvárásolja a paradicsom és paprika töveket, meg az uborkát, a spenótot nem, hogy ne lehessen folyton szedni. Böbe baba se szerette a spenótfőzeléket. Okkal. Nyaranta hosszú szőke hajából hiányzott a rózsaszín masni, nem pöttyös ruhát viselt, és a nagyalmafa alsó ágára akasztott tetőfedeles madáretezőben lakott. Az volt a babaháza, vagyis a toronyszobája. Nyakkivágásos, hosszú-uszályú, piros színű bársonyruhát hordott, a fején selyemkendővel beborított cukorsüveget. „A várúrnői ruhát mamám varrta, a süveget apu készítette kartonpapírból. Egy várúrnő nem várhatta akármiben messzi földről érkező hódolóit. Igaz, apu? Akkor az is, hogy a várúrnőknek meg a kerttündéreknek nem kell spenótfőzeléket reggelizniük, ugye? Na, apu!”

² A hét törpe egyike

Szólj már meg!

Dumálnom kell! Kimondani egy inciri-pinciri szót, különben ítéletnapig itt fogok rostokolni a lakásom ajtaja előtt.

– Emma nővér, ne hozzon zavarba, nincs mit megbocsájtanom.

– Úgy szégyellem magam, Igor Vasziljevics, és hogy pont a lépcsőházban... Borzasztóan sajnálom!

– Nem érti, nincs mit megbocsájtanom. Lehet, holnap ön fog rajtakapni azon, hogy a női osztályról lejövet magamban beszélek. Dumálni kell, hogy... hogy tudjuk magunkat. Ki vagyok, hol és hogy élek. Ért engem? Dumálni kell, ha nincs kihez szólnunk, mert...

Dumálni, dumálni...

Думати magyarul annyit tesz, gondolkodni. Ráadásul nem is oroszul van, hanem ukránul. Dumátó. Nem. Mégsem értettem félre, akkor nem fűzte volna hozzá: nem csak a bolond beszél magába.

Érted, Emmuska?

Szólj már meg, az isten szerelmére!

Csönd.

Valamit nagyon elrontottam, olyannyira, hogy ott és akkor messze elkerültek a szavak.

(Folytatjuk)

